

Behöver alla förstå allt?

Flerspråkighet i teater

Essi Parkas

Konstuniversitetets Teaterhögskolan

Utbildningsprogrammet i skådespelarkonst (på svenska)

Lärdomsprovets skriftliga del

2026

**TAIDE-
YLIOPISTO**

Abstrakt

Datum: 30.3.2026

Upphovsman: Essi Parkas

Utbildnings- och magisterprogram: Utbildningsprogrammet i skådespelarkonst (på svenska)

Titel på avhandlingen / den skriftliga delen: Behöver alla förstå allt?

Sidantal: 33 sidor

Titel på det konstnärliga / konstpedagogiska arbetet: Tycka syn om / Sääli

I det här examensarbetet undersökte jag koncepten flerspråkighet och förståelse. Jag undersökte hur flerspråkighet kunde göras på scenen utan att det tar bort från åskådarens upplevelse. Jag undrade också om alla behövde förstå allt. Jag skrev om språk i relation till skådespelarens konstnärliga arbete. Jag undersökte vad flerspråkighet är och på vilka sätt man arbetar med den på teatern.

Jag börjar med att berätta om min egen bakgrund som konstnär. Jag beskrev dyslexi som påverkar mitt skådespelararbete. Jag har en stark bakgrund i tillämpad teater från mina studier vid Yrkeshögskolan Novia och jag har jobbat en del med flerspråkiga föreställningar. Jag öppnade också upp om min bakgrund med flerspråkighet.

Jag försökte definiera flerspråkighet och hur den syns i teatern. Jag definierade några sätt som man kunde arbeta med flerspråkighet på scenen. Flerspråkigheten kan synas i arbetsgruppen, arbetsprocessen eller rollkaraktären. Föreställningens värld eller ämne samt olika behov kan också leda till flerspråkighet. Även publiken kan vara flerspråkig.

Jag tog upp dessa arbetssätt med hjälp av tre föreställningar som fungerade som fallstudier. Som källmaterial använde jag texter som tidigare skrivits om ämnena samt min arbetsdagbok från mitt konstnärliga arbete Tycka synd om / Sääli.

Min slutsats var att vi alla kommunicerar på väldigt olika sätt. Flera språk på scenen kan erbjuda flera ingångar. Samtidigt kan det minska någons möjlighet att ta del av verket. Jag hävdade att vi ändå inte skulle förstå allt.

Ämnesord: flerspråkighet, förståelse, teaterkonst, skådespelarkonst, dyslexi

Innehållsförteckning

Abstrakt	5
Innehållsförteckning	6
Inledning	4
Jag som teatermakare	6
Den dyslektiska skådespelaren	6
Min utbildningsbakgrund	10
Mitt flerspråkiga jag	12
Flerspråkighet i teater	14
Vad är flerspråkighet?	14
Vad är flerspråkighet i teater?	15
Flerspråkiga föreställningar	17
Sätt att jobba med flera språk på scenen	18
Fallstudier av föreställningar som jag har sett	21
Förgät mig, Svenska Teatern	21
PETER ASUI TALOSSA – delfiini pisteestä pisteeseen, & Espoon teatteri och WAUHAUS	23
The Enchanted Girl of Code 24: a neo-colonial myth, Teaterhögskolan	24
Mina flerspråkiga processer	25
Flera språk på scenen samtidigt	28
Avslutande ord	30
Källor	32

Inledning

Flerspråkighet på scenen kan vara krävande men den kan också ge mycket. I det här examensarbetet undersöker jag koncepten flerspråkighet och förståelse. Jag undersöker om alla behöver förstå allt. Det inkluderar både publiken och dem som arbetar konstnärligt. Jag skriver om språk i relation till skådespelarens konstnärliga arbete. Jag undersöker vad flerspråkighet är och på vilka sätt man jobbar med den på teatern.

Jag börjar med att berätta om min egen bakgrund som konstnär. Jag beskriver dyslexi som påverkar mitt skådespelararbete. Det gör mitt förhållningsätt till språk och förstående annorlunda. Jag har en stark bakgrund i tillämpad teater från mina studier vid Yrkeshögskolan Novia och jag har jobbat en del med flerspråkiga föreställningar. Jag öppnar också upp min bakgrund med flerspråkighet. Mitt modersmål är finska men mitt arbetsspråk på teatern är svenska. Utöver de språken pratar jag engelska och klarar mig på italienska, finskt och finlandssvenskt teckenspråk. Alltså har jag ett starkt intresse för språk.

Jag försöker definiera flerspråkighet och hur den syns i teatern. Det kan vara flera språk som är på scenen samtidigt men det kan också vara mycket annat. Jag definierar några sätt på vilka man kan jobba med flerspråkighet på scenen. Flerspråkigheten kan synas i arbetsgruppen, arbetsprocessen eller rollkaraktären. Föreställningens värld eller ämne samt olika behov kan också leda till flerspråkighet. Även publiken kan vara flerspråkig.

Jag kommer att ta upp de här arbetssätten med hjälp av tre föreställningar som fungerar som fallstudier, *Förgät mig*, *PETER ASUI TALOSSA – delfini pisteestä pisteeseen* och *The Enchanted Girl of Code 24: a neo-colonial myth*. Som källmaterial har jag använt mig av forskning om flerspråkighet samt min arbetsdagbok från mitt konstnärliga arbete *Tycka synd om / Sääli*. Jag kommer också att berätta hur jag arbetade med flerspråkigheten i mitt arbete *Tycka synd om / Sääli*.

Jag vill notera att jag närmar mig ämnet från en specifik synvinkel. Jag är en finspråkig finländare som har utbildat mig inom teater på svenska i Finland. Majoriteten av de fallstudier som jag har valt att koncentrera mig på är verk uppförda i Finland på svenska, finska och/eller engelska. Jag koncentrerar mig på verk som är riktade till en vuxen publik.

Den här texten är också skriven på ett flerspråkigt sätt på grund av hur mina tankar fungerar. Min finskspråkiga hjärna är den som oftast analyserar. Det syns på texten genom att många av mina källor är på finska. Ändå kommer du inte att kunna läsa den här texten om du inte förstår svenska. Det är det här examensarbetets huvudspråk.

Språk är kommunikation. Det är ett medel att förstå varandra. Med språk bygger vi broar mellan varandra. När vi pratar flera språk, förstår vi varandra bättre eller sämre?

Jag som teatermakare

Den dyslektiska skådespelaren

Språkliga aspekter tilltalar mig på personlig nivå. Jag har mellansvår dyslexi som upptäcktes i slutet av mina grundskolestudier. Dyslexi är den vanligaste formen av inlärningssvårigheter (Parikka & Halonen-Malliarakis & Puustjärvi 2020, 67).

”Oppimisvaikeudet johtuvat aivojen toiminnallisesta tai rakenteellisesta poikkeavuudesta. Poikkeavuuden taustalla ovat perinnölliset syyt tai poikkeavuus on syntynyt aivoihin kohdistuneen altistuksen, vamman, hapenpuutteen tai sairauden vaikutuksesta. Se, että oppimisvaikeudet ovat heijastusta aivotoiminnan erilaisuudesta, erottaa ne muista oppimiseen kohdistuvista ongelmista.” (Numminen & Sokka 2009, 17–18.) Jag är en av dem som antagligen har fått dyslexin i arv. Ingendera av mina föräldrar har diagnosen dyslexi men enligt berättelser som jag hört är det sannolikt att också de skulle ha fått diagnosen. Dyslexin kan vara kopplat till andra inlärningssvårigheter som koncentrationssvårigheter, svårigheter att uppfatta riktningar eller matematiska svårigheter (Parikka, Halonen-Malliarakis, Puustjärvi 2020, 68). Jag gick i specialklass på lågstadiet just på grund av koncentrationssvårigheter och jag är usel på att orientera.

Dyslexi kan egentligen indelas i lässvårigheter och skrivsvårigheter. Skrivsvårigheter kallas för dysgrafi. För dem som pratar finska är det vanligt att man har båda samtidigt. (Parikka, Halonen-Malliarakis, Puustjärvi 2020, 67–68.) Enligt min uppfattning gäller samma sak för svenskspråkiga. Det betyder att båda språken använder dyslexi som paraplybegrepp till både dysgrafi och dyslexi.

”Lukemisen vaikeus voi ilmetä hitaana, epäsujuvana tai epätarkkana lukemisena, mutta myös vaikeutena ymmärtää mekaanisesti oikein luettua tekstiä.” (Parikka, Halonen-Malliarakis, Puustjärvi 2020, 68). När jag på högstadiet testades för dyslexi placerades jag på lägsta nivå i smidighet av teknisk läsning och snabb läsning. Jag var också lite under genomsnittet på testdelen som handlade om auditivt minne. I utlåtelsen står det också att mina starka sidor är att jag läser och skriver nästan utan fel. De flesta av mina problem handlar alltså om att jag, på grund av mitt minne, läser långsamt. (Lausunto lukivaikeudesta 2010.)

Dyslexin påverkar mig alltså så att jag skriver långsammare och har svårare att förstå helheter. Oftast tänker man att dyslexi handlar nästan bara om att skriva eller läsa fel. Jag gör sällan varken eller utan jag är bara mycket långsammare. När jag skriver korrigerar min hjärna allt som jag skriver. När jag läser gör den det samma. Jag behöver extra utrymme i mitt minne att hela tiden korrigera. Det här leder till att kvaliteten på mitt läsande blir sämre. Jag glömmar lätt i slutet av texten vad början handlade om, jag får alltså ingen helhetsbild. Samma sak händer när jag skriver. Det betyder också att jag har blivit bra på att summera. För att förstå text hjälper oftast att jag får en helhetsbild. Det att jag hör texten hjälper också mycket.

Det som jag har svårast med är att göra anteckningar. Jag har väldigt svårt att splittra min uppmärksamhet på att skriva och lyssna samtidigt. Antingen koncentrerar jag mig på skrivandet och är inte helt säker på vad som sägs eller sedan lyssnar jag och då blir det jag antecknar inte förstaeligt. Under den senaste tiden har jag bestämt mig att inte alls göra anteckningar men då hamnar jag i en situation där jag är helt utlämnad åt mitt minne, eller som man säger på finska ”muistin varassa”.

Som skådespelare påverkar dyslexin mig en del. Det tar mig ofta längre tid än för mina kolleger att få en helhetsbild av manusets innehåll och att lära mig repliker. Under den senaste tiden har jag experimenterat med tanken att behöva förstå vad jag säger när jag spelar. Så klart behöver jag ha uppfattning om situationen eller känslan men kanske behöver jag inte förstå allt bokstavligt. Med det menar jag att när lär mig text försöker jag hitta en rytm och rörelse men också tonläge som jag kan lätt koppla till texten. Jag överdriver varje ord med min mun och försöker få orden att sätta sig i munnens muskelminne. Om jag har brist på tid, tar jag oftast mina händer till hjälp. Varje helhet i texten har sin egen handrörelse som hjälper mig att sätta texten i muskelminnet. När texten sedan sitter kan jag lämna bort handrörelserna.

Det att inte nödvändigtvis förstå innehållet i mina repliker kan orsaka olika hinder. I början är det jobbigt för att jag inte vet hur jag ska agera på scenen. Å ena sidan är allt möjligt men samtidigt ger texten vissa förväntningar. Jag lutar mig mycket på mina medskådespelare och regissören i början av repetitionsprocessen. Jag försöker läsa rummet och få förståelse för hur scenrummet ser ut. Jag startar med att agera så som det känns mest naturligt. Först efter att jag har uppfattat hur scenen ser ut, kan jag på riktigt agera.

Jag påstår att jag går in i en roll genom kroppslig förståelse först och senare förstår jag möjligen på ett intellektuellt plan. Jag upplever att kroppslig förståelse kräver mera tid än intellektuell förståelse. Många gånger som jag har jobbat med andra skådespelare upplever jag att när de börjar jobba med kroppslig förståelse, jobbar jag först med att förstå texten. Våra processer går alltså i kors. Jag har oftast två möjligheter: att vara jobbig och ifrågasätta text eller jobba med det som finns utan att alltid förstå varför jag säger de saker som är skrivna. Jag väljer oftast det senare alternativet. Jag litar på att min kropp, mina medspelare och regissören kommenterar om något känns fel.

Jag har blivit så van med att vara som jag är att jag oftast inte minns min dyslexi. Det är före jag behöver lära mig text. Men det att jag själv glömmer min dyslexi gör mitt förhållande till text svårt. Speciellt svårt blir det när vi jobbar med text i grupp och jag saktar ner arbetsprocessen. När jag inte minns att jag har dyslexi, börjar jag lätt skylla på mig själv för brist på koncentration, dumhet eller lathet. Det har lett till att jag och text har skapat en hat-kärlek-relation.

Det som jag oftast själv glömmer är problemet med orientering. Jag har svårt att koppla ihop orden ”höger” och ”vänster” med riktningar. Men det fixar sig oftast lätt genom att någon visar den rätta riktningen med handen, eller att jag själv skriver i luften med min högra hand och genom det hittar rätt riktning. Det är lättast om regissörer eller koreografer refererar till etablerade platser i scenutrymmet som till exempel att ”gå mot köket”. Ju mera man befinner sig i utrymmen som är skapade för föreställningen desto lättare är det att förstå. Jag tror att det gör det också tillgängligare för icke-dyslektiska skådespelare.

Att gå igenom scenbilder på golvet eller att läsa ”lakan”, där det oftast beskrivs kortfattat vad scenen handlar om och vad de konstnärliga planerarna behöver, hjälper mycket. Som tonåring älskade jag att läsa Minna Canths pjäs Arbetarens hustru. Jag läste den hellre än romaner. Eftersom scenanvisningen var beskriven i början av varje scen så hade jag lättare att förstå innehållet av varje situation.

” (Kauppatori. Taaempaan vasempaan muutamia kojuja ja pöytiä, täynnä kaikenlaista tavaraa. Myyjä ja ostajia. Oikeaan poikia, reput kainalossa, heittävät palloa. Perällä viisukauppias laulelee ja myy ohessa arkki-viisuja ympärillä seisoville, joiden joukossa Liisakin nähdään. Katri ja Laura ostavat vasemmalla kaaliksia. Etummaisena eräässä

kojussa vasemmallalla on Vappu myymässä).” – Minna Canth, Työmiehen vaimo, Toinen näytös (Canth 2013.)

I exemplen som jag har tagit ur Minna Canths Arbetarens hustru kan man se tydligt hur mycket information scenanvisningen ger. Från den vet jag var alla på scener är och vilka karaktärer som är närvarande. Jag får en atmosfär av ett salutorg där mycket händer. Jag kan också tänka mig hur scenografin och rekvisitan kommer att se ut. Det är mycket information att ge åt kroppen. Det enda som jag behöver klura ut är varför är jag där.

När jag tittar på teaterföreställningar, koncentrerar jag mig sällan på orden som sägs. Mitt fokus ligger på atmosfären som skapas, tonläget av det som sägs och rörelser. Jag såg nyligen en föreställning på finska som var väldigt textbaserad. Efter föreställningen har jag ingen minnesbild av det som skådespelaren sade på scenen men jag påstår att jag förstod allt som hände. Jag följde handlingen genom emotioner. Så klart lyssnade jag på texten men jag tog inte in allt. Ord ger kontext, de förklarar men det är bara en liten del av det som händer. Det att jag inte har fokus på text kan bero på min dyslexi men beror inte nödvändigtvis på det. Det finns bara olika sätt som publiken upplever en föreställning på.

Min utbildningsbakgrund

Min bakgrund är i tillämpad teater. Jag har tagit min kandidatexamen i scenkonst vid Yrkeshögskolan Novia 2018. Jag är alltså dramainstruktör och senare scenkonstpedagog. Att tillämpa betyder att man använder sig av något eller omsätter något i praktiken. Det kan också betyda att man anpassat något till någon eller något (Svenska Akademiens ordbok 2026).

Tillämpad teater kan enligt forskare Kay Hepplewhite definieras som en form av scenkonst som försöker ge någon form av nytta till grupper som är inte professionella inom teater och som sker ofta utanför teaterutrymmen, bland olika gemenskaper och sociala sammanhang. Tillämpad teater är för det mesta deltagarbaserad. (Hepplewhite 2025, 1–2.) Det vill säga att tillämpad teater är en form av teater där en scenkonstnär till exempel undervisar eller ger upplevelse åt deltagarna genom scenkonstens former. Jag tror att man kan lära sig allt genom teater.

Mitt tidigare examensarbete tangerar flerspråkighet. Jag skrev min examen vid Yrkeshögskolan Novia om att använda teckenspråk på hörande institutionsteatrar. Mitt examensarbete tangerar mötet mellan språk, det finska teckenspråket och finska. (Parkas 2018.)

I mitt konstnärliga examensarbete vid Yrkeshögskolan Novia jobbade jag med teckenspråk. Jag var skådespelare i föreställningen *Näkymätön lapsi* (Det osynliga barnet) på Vaasan kaupunginteatteri 2017. Berättelsen handlar om ett barn som heter Ninni. Hon har blivit osynlig och slutat prata efter att hon blivit dåligt behandlad. I föreställningen ville jag ha teckenspråket med i Ninnis berättelse. Ninni är karaktären som jag spelade i föreställningen. Jag inkorporerade stödtecken i mina koreografier. Jag hade önskat att teckenspråket skulle ha haft större roll i den slutliga föreställningen men situationen var inte ideal för användningen av teckenspråk eftersom föreställningen var gjort för en hörande publik och alla i arbetsgruppen var hörande. (Parkas 2018.)

Jag har också utexaminerats som kulturproducent från Humanistinen Ammattikorkeakoulu 2024. Där skrev jag mitt examensarbete tillsammans med en samhällspedagog. Vi skrev vårt examensarbete om att göra publikarbete mer tillgängligt för människor på neurospektret. Tillgänglighet handlar om att flera människor har tillgång till olika saker. (Metso & Parkas 2024.) Kultur för alla definierar tillgänglighet

så här: ”(e)n fungerande tillgänglighet ger fler möjligheter till att göra saker på egen hand, delta och uppleva” (Kultur för alla, 2025). Möjlighet är ett ord som vi också lyfte fram i vårt examensarbete. När man lyckas göra någonting mer tillgängligt skapar man möjligheter. Till viss del handlar det också om att förstå på olika sätt. I vårt slutarbete berörde vi också språklig tillgänglighet och använde begrepp som ”kommunikation” och ”selkokieli” som kan översättas till lätt språk. (Metso & Parkas 2024.)

Mitt flerspråkiga jag

Jag älskar språk, att lära mig dem och att förstå hur orden har kommit till. Kreativiteten i språken är det som intresserar mig. Hur gör vi oss förstådda? Det är roligt att tänka att vi har hittat på olika bokstavskombinationer för att göra oss förstådda. Jag pratar flytande finska, svenska och engelska och klarar mig på italienska, finskt och finlandssvenskt teckenspråk.

Att lära mig nya språk har blivit min grej på ett sätt. Jag började min resa i språklärandet när jag, efter gymnasiet, började studera teater i Karis, vid Västra Nylands folkhögskola. Jag hade på något sätt inbillat mig att jag kommer att klara mig med finska och mina skolkunskaper i medellång svenska. Under de första veckorna på teaterlinjen bestämde sig en av mina kurskompisar att ingen längre får prata finska med mig och så blev det. Fast jag måste erkänna att min rumskompis hjälpte mig mycket med att förstå vad som hade hänt under dagen och lärarna översatte vissa saker åt mig. Första månaden var hemsk men sen började jag kunna prata. Sedan dess har mitt studie- och arbetsspråk inom teater för det mesta varit svenska.

Nästa språk som jag lärde mig var finskt teckenspråk. Jag blev intresserad av finskt teckenspråk redan som ung eftersom min kompis föräldrar var döva. Hon lärde mig det teckenspråkiga alfabetet och några få tecken. När jag sedan blev student, sökte jag också till tolkutbildningen samtidigt som jag sökte till teaterskolor. Jag sade på inträdesprovet till tolkutbildningen att jag var intresserad av att koppla samman mitt intresse för teater med teckenspråk. Jag fick höra att det skulle vara vettigare att hitta vägar genom teater istället.

Under min studietid i Yrkeshögskolan Novia ville jag göra praktik på en teckenspråkig teater. Jag sökte mig till Teatteri Totti och fick jobba där. Jag jobbade som skådespelare i produktionen *Puff och hans långväga vänner* (Puff ja kaukaiset kaverit) 2016–2017. Föreställningens språk var finskt teckenspråk. Föreställningen tolkades till pratad finska. Arbetsgruppen bestod till största delen av döva. Regissören och två andra skådespelare var döva, alltså de som jag jobbade mest med. Jag hade en tolk några dagar helt i början av processen, då vi läste genom manuset och tänkte på hur det skulle översättas till finskt teckenspråk. Efter det fick jag klara mig ensam på ett nytt språk. Jag blev aldrig flytande på teckenspråk men jag kan hålla upp diskussioner rätt bra.

Teckenspråkig teater är speciellt på det sättet att man kan ha två språk, teckenspråk och talat språk, på scenen precis samtidigt så att det ena språket inte påverkas av det andra. Det kan man inte göra när båda språken har ljud.

Italienska är det språket som jag har lärt mig senast. Jag åkte till Italien för att göra praktik från Yrkeshögskolan Novia. Jag tog rörelsekurser genom en förening som heter Verastasi och studerade Body Mind Centering med Leben Nuova. De flesta av kurserna gick på italienska men översattes till engelska. En gick på franska och översattes till italienska. Med de flesta som jag gick kurser med kunde jag prata engelska. Därför blev min italienska aldrig så stark som mina andra språk.

Olika länder definierar flerspråkighet på olika sätt. Jag skulle påstå att i Norden, eller åtminstone i Finland är vi väldigt försiktiga att säga att vi är flerspråkiga innan vi absolut kan ett språk. Jag har förstått att i USA säger man lättare att man är flerspråkig. I Finland är jag tvåspråkig men i USA skulle jag säkert vara åtminstone femspråkig.

Flerspråkighet i teater

Vad är flerspråkighet?

Enligt Karolinska Institutet är flerspråkighet ”(f)örmågan att tala, läsa eller skriva flera språk med viss lätthet. Tvåspråkighet är den vanligaste formen.” (Karolinska Institutet 2026). På finska definierar Tieteen termipankki orden ’monikielisyys’ så här: ”*yksilön kyky tai mahdollisuus käyttää useita eri kieliä puheyhteisössään*” och ”*monien eri kielten käyttö kieliyhteisössä*”. (Tieteen termipankki 2026.)

Ett språk och de som pratar det språket kopplas i den västerländska världen lätt ihop till ett folk. Det vill säga att språk kopplar människor till en kulturmässig grupp. Det att man nuförtiden säger att världen har blivit flerspråkig och att språklig diversitet är större än någonsin är en europeisk syn. Det som klassas som språk har kolonialistiska, nationalistiska och andra politiska bakgrunder. Till exempel det som i Afrika är definierat som språk kommer från europeiska behovet att åtskilja och kategorisera världen. Det att norska och svenska är olika språk handlar om viljan att sätta gränser mellan olika länder. (Aunio 2024 och Saukkonen & Latomaa & Srievaliute-Norho 2016.)

Konceptet om modersmålet är europeiskt. Att alla har ett huvudspråk är inte så vanligt utanför ett europeiskt sammanhang. Att definiera ett språk helt och hållet är omöjligt, eftersom alla språk är flerspråkiga. De kan innehålla dialekter, slanguttryck, skriftspråk och terminologi för olika sammanhang. Forskare Lotta Aunio skriver i sitt föreläsningsmaterial från föreläsningen ”*Monia kieliä vai monikielisyttä?*” att ”*(k)ieli on abstrakti ja staattinen järjestelmä toisiinsa liittyviä elementtejä*”, men också att det är ”*toimintaa erilaisissa konteksteissa*”. Enligt Aunio är flerspråkighet inte heller detsamma som att tolka till flera språk. Jag håller med om denna tanke. (Aunio 2024.)

Språk är ett sätt att få oss människor att förstå varandra. Genom språket kan vi försöka få fram tankar, idéer och våra inre världar. Språk är en mötesplats mellan människor. Flerspråkighet är det att en människa har flera möjligheter att möta andra. Jag påstår att ju fler språk man talar, desto lättare är det att förstå andras världar.

Vad är flerspråkighet i teater?

Flerspråkig teater är teater som innehåller flera språk eller som befinner sig i ett flerspråkigt sammanhang. Enligt det kulturpolitiska forskningscentret Cupores undersökning delas mötesplatser mellan konst och flerspråkighet in i fyra kategorier: 1) konstnärerna är flerspråkiga, 2) den konstnärliga processen är flerspråkig, 3) slutresultatet är flerspråkigt, 4) publiken är flerspråkig. (Saukkonen & Latomaa & Sriebaliute-Norho 2016, Monikielisyden ja taiteen ilmenemismuotoja).

Att konstnärer är flerspråkiga betyder i ett teatersammanhang att en eller flera i arbetsgruppen är flerspråkiga. Det kan också betyda att det i arbetsgruppen pratas olika språk. (Saukkonen & Latomaa & Sriebaliute-Norho 2016, Monikieliset taiteilijat). Enligt mig når man inte flerspråkighet i teatern innan man också använder fler än ett språk i skapandeprocessen. Om alla föreställningar som har flerspråkiga skådespelare skulle klassas som flerspråkig teater, skulle allt som jag gör vara flerspråkigt.

En flerspråkig konstnärlig process är en process där flera språk används i ett arbete. Föreställningens tema kan vara flerspråkighet. Olika språk kan användas som material eller inspiration för verket. Det att någon pratar ett annat språk än föreställningens språk i pausrummet klassas inte som en flerspråkig konstnärlig process. Ett språk måste ingå i själva konstnärliga skapandet. (Saukkonen & Latomaa & Sriebaliute-Norho 2016, Monikielinen luova prosessi).

Det som syns ut till allmänheten är slutresultatet som oftast i ett teatersammanhang är en teaterföreställning eller en performance. Enligt Cupore kan föreställningen räknas som flerspråkig när publiken kan läsa textade versioner av repliker på olika språk eller när samma föreställning spelas på olika språk (Saukkonen & Latomaa & Sriebaliute-Norho 2016, Monikielinen taideteos). Enligt Lotta Aunio är flerspråkighet ändå annat än att tolka något till flera olika språk (Aunio 2024). Jag håller med henne. Jag påstår att om det konstnärliga innehållet inte är flerspråkigt så är inte heller själva ”slutresultatet” det. Om textade repliker på ett annat språk förekommer på scenen så att de är inbakade i det sceniska skeendet och dess konstnärliga uttryck, kunde jag kanske kalla föreställningen flerspråkig. Men även då skulle jag ändå se på det mera som en tillgänglighetsmedel. Om samma föreställning spelas på olika språk, skulle jag inte

heller kalla den flerspråkig utan att den har olika språkversioner. Så länge som samma föreställning inte innehåller flera språk är det en översättning.

Enligt Cupores forskning kan en flerspråkig föreställning också innehålla repliker på ett annat språk än föreställningens huvudspråk eller att man kan ta bitar av olika språk och använda dem konstnärligt (Saukkonen & Latomaa & Sriealiute-Norho 2016, Monikielinen taideteos). Där tycker jag att vi kommer närmare egentliga flerspråkiga föreställningar. Jag kommer att diskutera om hur flerspråkigheten kan användas på scenen när jag kommer till kapitlet ”Flerspråkiga föreställningar”.

Den sista punkten i indelningen som Cupores forskning lägger fram är att publiken är flerspråkig. Cupore lyfter inte där exempel rakt från scenkonsten men påpekar att ”(k)un monikielisten teosten tapauksessa eri kielten osaamisella on merkitystä, osa yleisöstä pystyy muita paremmin tulkitsemaan niitä, kun taas jotkin asiat tai nyanssit jäävät kielitaidon puutteiden vuoksi toisille vieraiksi tai käsittämättömiksi.” (Saukkonen & Latomaa & Sriealiute-Norho 2016, Monikielinen yleisö.) Det vilket eller vilka språk publiken talar spelar en roll. I vissa fall kan man på flit lämna publiken i ovetande om det som sägs på scenen eller sedan vill man att alla förstår precis det som blev sagt. Viktigt är att man själv vet vad vill man att publiken förstår.

Flerspråkigheten i teatern finns alltså till på grund av olika orsaker. Jag påstår att vi behöver flerspråkigheten i teater för att världen också är flerspråkig. Teater har möjlighet att öppna till nya kulturer eller öppna upp ens egen på ett annat sätt. Där kommer behovet av olika språk till. Vi vill helt enkelt förstå.

Flerspråkiga föreställningar

I det här kapitlet kommer jag att gå igenom olika sätt som man kan jobba med flerspråkighet i teaterföreställningar. Min lista tar inspiration från Cupores forskning som jag har nämnt i kapitlet ” Vad är flerspråkighet i teater?” och bygger vidare på den (Saukkonen & Latomaa & Sriealiute-Norho 2016). Vissa av beskrivningarna går in i varandra på grund av deras likheter.

Jag kommer också att ta upp tre föreställningar som jag har själv sett och använda dem som fallstudier. Alla föreställningar har spelats inom halvåret som föregick skrivandet av den här uppsatsen. Jag har utgått ifrån föreställningar som innehåller flera språk. Jag vet ingenting säkert om deras arbetsprocesser utöver det som jag har läst och hört.

När jag kollade upp sökorden ”flerspråkig föreställning” på Google var de flesta föreställningar som jag hittade barnföreställningar. Jag har själv jobbat med flerspråkiga barnföreställningar och upplever att de är viktiga. I det här arbetet har jag ändå velat fokusera på föreställningar som är riktade till en vuxen publik.

Sätt att jobba med flera språk på scenen

- arbetsgruppen är flerspråkig
- arbetsprocessen är flerspråkig
- publiken är flerspråkig
- en karaktär i föreställningen är flerspråkig
- karaktärer pratar olika språk
- föreställningens värld är flerspråkig
- föreställningens ämne är flerspråkighet
- flerspråkighet används som dokumentärt medel
- flerspråkighet är en pedagogisk metod
- flerspråkighet används som tillgänglighetsmedel
- flerspråkighet används som krydda
- översättning

De första tre punkterna på listan ovan, det att **arbetsgruppen, arbetsprocessen** eller **publiken är flerspråkig**, är direkt inspirerade av Cupores forskning. Arbetsgruppens flerspråkighet är att det finns flera språk som pratas inom en arbetsgrupp av en eller flera människor. Arbetsprocessen är flerspråkig när fler än ett språk används under förberedelserna och / eller repetitionsprocessen. Publiken är flerspråkig när publikmedlemmarna pratar fler än ett språk. (Saukkonen & Latomaa & Sriealiute-Norho 2016.) Det här är också saker som man inte nödvändigtvis ser utifrån. Om man skulle marknadsföra en föreställning som flerspråkig där endast någon av de här sätten används skulle jag påstå att publiken skulle känna sig lurad. Trots att arbetsgruppen,

arbetsprocessen eller publiken är flerspråkig påstår jag att själva föreställningen inte nödvändigtvis är det.

Att **en av föreställningens karaktärer är flerspråkig** betyder att den pratar fler än ett språk under föreställningens gång. Då kan karaktären naturligt byta språk när den pratar med olika medkaraktärer. Om det behövs kan karaktären också översätta åt andra karaktärer och genom det vara en sorts tillgänglighetsaspekt.

Till skillnad från flerspråkiga karaktärer kan enspråkiga **karaktärer** också **prata olika språk**. Det betyder att karaktärer på scenen inte pratar alla samma språk.

Det att **föreställningens värld är flerspråkig** kan vara kopplat till de språk som karaktärerna pratar. Det kan också vara scenografin som gör en del av föreställningen flerspråkig. Ett exempel av det här är då det finns vägs skyltar som är på ett annat språk än det som föreställningens karaktärer talar.

Flerspråkigheten kan också vara själva **ämnet av föreställningen**. Då är det inte nödvändigt att det pratas olika språk på scenen. Det räcker att man pratar om språket eller att det används som material. Jag föreställer mig att det är svårt att göra en enspråkig föreställning om flerspråkighet men det är inte omöjligt.

När föreställningen vill behålla en del av sitt källmaterial på originalspråket, kan **flerspråkighet** bli ett **dokumentärt medel**. Det kan vara videomaterial som är på ett annat språk än föreställningens huvudspråk eller texter som läses upp. Oftast är det översatta repliker från källmaterialet. Viktigaste orden här är ”behålla” och ”källmaterial”.

Flerspråkighet kan användas av **pedagogiska skäl**. Pedagogik är enligt Svenska Akademiens ordlista ”*vetenskapen om uppfostran och undervisning*” (Svenska Akademiens ordlista 2026). Pedagogiken har alltså ett mål att lära ut någonting. I en flerspråkig föreställning kan ett lärande mål vara att få den andra att förstå ett annat språk eller en annan kultur. Tvåspråkiga föreställningar där syftet är att lära ut ett annat språk förekommer oftast i föreställningar som är riktade till barn.

Tillgänglighet kan också vara en orsak till användningen av flera språk. Språklig tillgänglighet är det att föreställningen görs så att språken är lätta att förstå eller att man

har möjlighet att ta till sig en föreställning på ett språk som man själv förstår. Helt enkelt handlar det om att ta hänsyn till en del av publiken som inte alltid får uppmärksamhet. Tillgänglighet för en kan vara till nytta för fler.

Det att man har flera språk på scenen behöver inte alltid ha en särskild orsak. Emellanåt används språk som **krydda**. Det vill säga, som någonting roligt som inte nödvändigtvis har så stor betydelse.

Jag har valt att inkludera **översättning** på listan fast jag tycker att översättningar inte hör till flerspråkighet. Trots det anser jag ändå att översättning kan vara en del av en flerspråkig process. Det att man översätter hela föreställningen till ett annat språk gör den inte flerspråkig. Översättningen kan också vara ett tillgänglighetsmedel.

Fallstudier av föreställningar som jag har sett

Förgät mig, Svenska Teatern

Språken som används i föreställningen:

Svenska, engelska, finska, spanska och tyska

Kort beskrivning av föreställningen:

Förgät mig är ett samtidsdrama skriven och regisserad av Milja Sarkola. Det handlar om Gunnel som ska gå i pension från sitt jobb inom EU-administrationen. Publiken följer hennes liv inom EU och utanför det. Hon vill inte bli ihågkommen efter sin död. (Svenska Teatern 2026.)

Hur används språken?

Flerspråkighetens syfte i föreställningen är att ge en dokumentärliknande bild av huvudkaraktärens flerspråkiga omgivning. Gunnel jobbar inom EU där engelskan är det språket som de flesta talar. Föreställningen leker mycket med olika engelska accenter. Gunnels huvudsakliga språk är svenska men hon pratar mycket engelska. Hon är alltså en flerspråkig karaktär. De flesta av hennes kollegor är också flerspråkiga av samma orsak, att det vill säga de arbetar i en internationell miljö. En scen i föreställningen är helt på finska. I den möter Gunnel ett finskspråkigt par och de byter några ord. Med den scenen upplever jag att de ville lyfta fram Gunnel som finlandssvensk men också ha finskan som en krydda.

Dramaturgen Nina-Maria Häggblom intervjuade Milja Sarkola och Anna Hultin för det första avsnittet av Svenska Teaterns podcast. Milja Sarkola skrev och regisserade *Förgät mig* och Anna Hultin spelar huvudkaraktären Gunnel. I podcasten pratar de om föreställningens flerspråkighet. Enligt dem finns det flera orsaker till flerspråkigheten. De nämner dokumentära skäl, EU:s språk och att ha en mera autentisk känsla. De reflekterar över arbetslivet som är mer och mer mångspråkigt och engelskspråkigt. De vill också öppna föreställningen för en ny potentiell publik, de engelskspråkiga i Helsingfors. (Svenska Teatern Podcast). Publiken i den föreställningen som jag gick på, var enligt mina observationer svensk-, finsk- och engelskspråkig (*Förgät mig* 12.3.2026.) Föreställningen hade alltså lyckats med att nå en flerspråkig publik.

Föreställning textades genom en mobilapplikation också till dessa språk så man kunde följa med fast man inte kunde alla språk.

Sarkola och Hultin öppnar också upp arbetsprocessen där de har behövt använda flera språk på scenen. På Svenska Teatern jobbar skådespelarna främst på svenska men ingen är ovan att använda engelska. Hultin lyfter fram att det alltid är annorlunda att jobba på ett annat språk än sitt eget modersmål. Hon kunde skapa en egen "Gunnel-accent" medan de andra skådespelarna byter mellan olika språk och accenter. (Svenska Teatern Podcast.) I programbladet står det att de har haft många accentcoacher som har jobbat med dem (Förgät mig, programblad). Enligt Hultin är det en utmaning att skapa trovärdiga accenter som inte gör parodier på språken de representerar. Sarkola berättar att jobbet med engelskan kräver en annan väg in för skådespelarna. De måste först göra det tekniska jobbet med engelskan före de har möjligheten att komma till exempel till impulserna och känslorna. De måste alltså jobba med språket först. (Svenska Teatern Podcast.)

Hultin nämner att "*språk är kommunikation*". Viktigaste är att man blir förstådd och att man når en annan. Enligt henne ser man också genom flerspråkigheten hur Gunnels karaktär är. Gunnel har blivit påverkad av de olika kulturer och synvinklar hon har fått genom att jobba i en flerspråkig miljö. (Svenska Teatern Podcast.)

PETER ASUI TALOSSA – delfiini pisteestä pisteeseen, & Espoon teatteri och WAUHAUS

Språken som används i föreställningen:

Finska och engelska

Kort beskrivning av föreställningen:

PETER ASUI TALOSSA – delfiini pisteestä pisteeseen handlar om människans och djurets relation. Den baserar sig på ett riktigt experiment som gjordes på 1960-talet och en dokumentär som gjordes om det. Experimentets mål var att lära människospråk, engelska, åt en delfin. Delfinen Peter flyttades till ett hus för att bo med en kvinna som var hans lärare. När experimentet tog slut flyttades Peter till ett annat laboratorium och där begick han självmord. (Espoon teatteri 2026.)

Hur används språken?

Föreställningen använder flerspråkigheten som ett dokumentärt medel. En del av grundmaterialet är på engelska. Arbetsgruppen har behållit vissa repliker på engelska. Ljud- och videomaterial från dokumentären är också på engelska och på språken som delfinen pratar. Föreställningens huvudspråk är ändå finska.

Karaktärerna är inte flerspråkiga trots att de pratar både finska och engelska. Det är klart att världen i föreställningen också är enspråkig. Det att karaktärer då och då pratar engelska sker endast på grund av att de återger dokumentärt material på originalspråk. Föreställningens värld är egentligen engelskspråkig men eftersom den spelas i Finland pratar de finska på scenen.

Språk är också ett tema i föreställningen. Det handlar om kommunikationen mellan ett djur och en människa. Karaktärernas mål är att få ett djur att förstå engelska. Ändå tycker jag att språkets roll i föreställningen inte räcker till för att kalla den en flerspråkig föreställning. Jag påstår att den här föreställningen är ett tydligt exempel på att hur man använder flerspråkigheten dokumentärt.

The Enchanted Girl of Code 24: a neo-colonial myth, Teaterhögskolan

Språken som används i föreställningen:

Spanska, engelska och finska

Kort beskrivning av föreställningen:

The Enchanted Girl of Code 24: a neo-colonial myth är en föreställning om en festkväll där två spansktalande kvinnor möter en grupp av finska turister. Den blandar in magisk realism med folklöre från Panama. Den handlar om kulturell identitet och hur det är att växa upp som en kvinna. (Taideyliopisto 2026.)

Hur används språken?

För att jag råkar känna många från arbetsgruppen, vet jag att både arbetsgruppen och arbetsprocessen har varit flerspråkig. Som sagt gör det inte föreställningen automatiskt flerspråkig. I det här fallet har det ändå påverkat slutresultatet mycket.

Alla karaktärer är flerspråkiga. Turisterna i föreställningen var finskspråkiga och de behövde prata engelska med de lokala som pratade spanska. Det vill säga att engelskan var ett gemensamt språk för alla. Finskan användes också som ett sätt att visa på ett kolonialistiskt förhållningssätt. Det är finska turister som kommer till ett ställe som de anser vara exotiskt.

Föreställningen rör sig mellan olika kulturer och därmed var flerspråkighet också ett ämne. Hela föreställningens värld var flerspråkig. Det att föreställningen spelades i Finland gav den också en mer flerspråkig publik.

Mina flerspråkiga processer

Jag skulle påstå att jag är flerspråkig, åtminstone tvåspråkig. Mitt modersmål är finska men jag har utbildad mig inom teater på svenska. Det gör min kreativa hjärna till en tvåspråkig hjärna. Att skriva och förstå text gör jag bäst på finska. Också att komma åt minnen fungerar bättre på det språket. Att ta regi, lära mig text och att sätta mig själv in i en roll fungerar bäst på svenska. Jag har hamnat i en konstig situation där jag i grunden är finskspråkig men för att göra teater behöver min kropp svenska.

När jag jobbade med en produktion på Teaterhögskolan som hette *Abundance – Feels Like Flying* (2024) märkte jag först min flerspråkighet. Föreställningen repeterades och spelades på finska och det hade varit länge sedan jag senast hade jobbat enbart på finska som skådespelare. Det första som jag lade märke till var att jag hade lite svårare att lära mig text. Jag är inte säker men jag tror att det beror på att i finskan är orden längre och det påverkar rytmen. Min hjärna hade bara blivit vanare med kortare ord. En annan sak som påverkade mig var min förmåga att ta regi på finska. Regin gick på finska för att det var föreställningens språk. Under ett genomdrag kom skådespelare Antonia Atarah för att handleda mig. Efter genomdraget diskuterade vi rollarbetet på svenska. Det som jag lade märke till var att min kropp förstod på ett nytt sätt. Trots att Atarah sade samma saker som regissören hade sagt och som jag hade nog förstått på en intellektuell nivå så var det först då som jag på något sätt fick en helhetsuppfattning av regissörens strävan. Jag förstod på ett kroppsligt plan.

När jag hösten 2025 jobbade med mitt konstnärliga examensarbete på Teaterhögskolan, *Tycka synd om / Sääli*, bestämde jag mig i ett ganska tidigt skede att jobba på två språk. Det var inte ett särskilt medvetet val, men jag tror att det uppstod ur mitt behov att kombinera de två språk som är närmast mig och att göra föreställningen tillgängligare för människor som pratar någondera av språken. Jag ville se om man kunde göra en fungerande tvåspråkig föreställning för vuxna. Jag undrade om man kan göra föreställningar på två språk utan att behöva översätta allt. Jag reflekterade också över hur mycket man behöver av båda språken i föreställningen föra att göra den tillgänglig på båda språk.

”Käsikirjoittaja kirjoitti ja tutki pääasiassa suomeksi, sehän on hänen äidinkieliensä. Ohjaaja oli kaksikielinen ja hänellä oli hyvin vahva visio tyylilajista. Tärkeää oli, että

esitys saadaan toimimaan kahdella kielellä, ilman että taiteellisuudesta ei tarvitsisi tehdä kompromissia. Piirtoheitin oli ohjaajan ratkaisu tähän. När skådespelaren kom med började klagomålen. Hon är inte så bekväm med att jobba på finska. Alltså hon kan göra det men det skulle vara skönt att jobba mer på svenska när det nu finns en chans. Skådespelaren gillade inte heller tanken om att översätta allt med oh-projektorn. Hon tyckte att det blir för tårta på tårta. Regissören höll med. Käsikirjoittajan piti palata vastentahtoisesti kirjoituspyydälle ja lähteä hakemaan uutta materiaalia ruotsiksi. Pelkkä kääntäminen oli käsikirjoittajan mielestä väärin ja rikkoisi olemassa olevan tekstin virtausta.” – Processdagbokinlägg från Tycka synd om / Sääli

I mitt processdagboks-inlägg går jag igenom hela min process i föreställningen *Tycka synd om / Sääli*. Styckena är skrivna på det språket som processen var på, till exempel skådespelers språk var svenska. När jag läser källmaterial är det lättast att ta in det på finska, det är mitt språk för intellektuell förståelse. Skrivandet har jag lätt att göra på båda språken. Fast ju mera analys texten kräver desto svårare blir det på svenska. (Det är också lite paradoxalt med tanken på att jag skriver den här uppsatsen på svenska.) Min regi är väldigt tvåspråkig. Arbetstermer och konstnärligt tänkande har jag mest på svenska men åter igen för analysen behöver finskan. Som skådespelare är jag starkast på svenska. Alla mina metoder, termer och kroppsförståelsen ligger i svenska språket. Trots att jag under största delen av repetitionsprocessen jobbade bara med mig själv var arbetsprocessen flerspråkig redan inom mig.

Karaktären som jag spelade var tvåspråkig. Det fanns ingen tydlig anledning till tvåspråkigheten. Vissa delar kändes bättre på finska och vissa på svenska. Jag försökte göra materialet så att man fick en helhet på båda språken. Inte alltså samma helhet utan två olika. Jag tror inte att jag helt lyckades för att jag blev så blind för texten under processen. Jag ville också att de som pratade båda språken inte behövde få allt upprepat för sig. Min första tanke var att använda mig av en overheadprojektor som översättningsmedel eftersom att den sceniska situationen i föreställningen var en föreläsning. Dock blev det precis en sådan översättning som inte fungerade konstnärligt. Nästa försök var att bilda situationer eller att ge en helt annan atmosfär genom bilder på overheadprojektorn. Det kändes inte heller rätt. Jag behöll delar av båda idéerna i föreställningen. Till slut brydde jag mig inte längre om ifall alla i publiken förstod allt. Jag tror ändå att många fick mycket ut av föreställningen fast allt inte var klart.

Valet av tvåspråkigheten i min föreställning berodde delvis på publiken. Jag visste att en del av mina bekanta som ville se föreställningen pratar enbart finska eller enbart svenska. Jag ville erbjuda någonting åt båda. Min föreställning var inte tillgänglig trots att det var min första utgångspunkt. Det är bara så att om du inte förstår båda språken får du inte hela bilden.

Jag har gjort tvåspråkiga föreställningar tidigare, alla har varit riktade åt barn och unga. Jag har gjort föreställningar på svenska och finska, och på finskt teckenspråk och finska. De som var på svenska och finska hade ett mål att lära svenska åt finskspråkiga barn. Jag upplever att det oftast är just barnteater som görs på två språk, och nästan alltid med målsättningen av att undervisa i eller låta barn bekanta sig med det för dem främmande språket. En annan anledning till att göra tvåspråkiga föreställningar är, enligt mig, att man vill marknadsföra föreställningen till en så stor publik som möjligt. Före jag började jobba med det här examensarbete hade jag inte tänkt att tvåspråkigheten kan också vara enbart ett konstnärligt val.

Flera språk på scenen samtidigt

”Että jos tämmösissä monikielisissä tilanteissa puhutaan eri kielellä, niin kaikkihan ei ymmärrä niitä kaikkii kieliä, mutta kaikkien ei myöskään tarvitse ymmärtää ihan kaikkee ja silti menee viesti perille, koska se viesti muodostuu niin paljon siit kokonaisuudesta, siit kontekstista, kaikesta siitä muusta. Eli jos siitä jää joku yksittäinen lause tai asia jollekin ymmärtämättä, niin se ei oo yleensä ongelma.” - Lotta Aunio (Aunio 2024.)

När man har flera språk på scenen samtidigt kan det uppstå problem med förståelsen. Måste alla få samma berättelse? Måste man upprepa allt? Mycket beror på publiken som man försöker nå med det som man gör.

Min upplevelse är att finlandssvenska föreställningar oftast är bättre på flerspråkighet. Det görs många föreställningar på svenska och engelska eller svenska och finska på finlandssvenska scener. Jag påstår att det är på grund av minoritetssituationen som de svenskspråkiga har i Finland. Det finns ett behov att bli förstådd över språkgränserna.

Orsakerna till att göra föreställningar på flera språk kan variera. Orsakerna kan vara konstnärliga, ekonomiska, pedagogiska eller behovet av mer tillgänglighet. Alla andra utom de ekonomiska orsakerna har jag berört tidigare i den här uppsatsen. Med ekonomin kommer vi till frågor som vem får stöd, vad ser bra ut i marknadsföringen och hur når vi en större publik.

Jag hade en sådan förutfattad mening att de flesta flerspråkiga föreställningar görs på grund av marknadsföring. Den här fördomen kommer från min egen bakgrund inom barn- och ungdomsteater där det är faktiskt nödvändigt att göra åtminstone tvåspråkiga föreställningar. Det är på något sätt "automatiskt pedagogiskt" att ha flera språk på scenen. Då kan man lära ut det ena språket åt barn som pratar den andra.

Det är betydligt svårare att sälja en flerspråkig föreställning. Jag har försökt sälja min föreställning Tycka synd om / Säali med flerspråkighetsaspekten. När allt inte är översatt så att alla förstår allt, är inte föreställning lika lönsam. Det är svårt att sälja någonting som alla i publiken inte nödvändigtvis kommer att förstå.

På Teaterhögskolan har många av de föreställningar som jag sett faktiskt använt flerspråkighet som ett konstnärligt val. En av nackdelarna med att skapa flerspråkiga föreställningar är att föreställningen inte riktar sig till en klar publik. Vem når du då? Flerspråkigheten kan göra innehållet svårare och otillgängligare för de flesta publikerna. Barn- och ungdomsteater och teckenspråkig teater är undantag till det här. Där finns det pedagogiska val med.

Jag upplever att speciellt finlandssvensk barnteater oftare görs på flera språk i jämförelse med till exempel finskspråkig barnteater. Det finns en vilja att uppfostra finskspråkiga barn till att vara bekvämare med det svenska språket och finlandssvenska kulturen. Genom det finns också en möjlighet att nå ut till flera barn.

Avslutande ord

Är det så att alla behöver förstå allt i en teaterföreställning? Jag skulle säga nej. På samma gång säger jag också att det beror på kontexten. Vill du att alla förstår allt? Vem är din publik? På vilket sätt vill du att alla förstår?

Jag bestämde mig att inte översätta språken i min föreställning *Tycka synd om / Sääli* till både finska och svenska. Enligt Aunios föreläsning (Aunio 2024) är det inte viktigt att alltid översätta. Jag har sett föreställningar på italienska och på norska som jag inte helt har förstått språkmässigt. Jag upplever att jag ändå har kunnat njuta av dem.

Behöver man vara flytande på ett språk för att kunna förstå en föreställning? Det beror på föreställningen. Mitt examensarbete *Tycka synd om/Sääli* var väldigt språkbaserad. Den flöt på med texten så textförståelse var viktigt. Ändå upplevde jag att jag som skådespelare inte alltid förstod innebörden av det jag sade. Jag förstod texten konstnärligt och intellektuellt som regissör. Som skådespelare förstod jag texten på en kroppsligt plan. Jag önskar att publiken kunde förstå föreställningen på sitt individuella sätt. Att jag erbjöd ett alternativ, oberoende av hur man tar till sig en föreställning.

När vi fick chansen att göra en föreställning på Teaterhögskolan som skulle vara våra konstnärliga examensarbete, var min första tanke att jobba med teckenspråk. Jag kom väldigt tidigt till slutsatsen att jag inte kan göra det. Jag pratar inte flytande finskt eller finlandssvenskt teckenspråk och jag hade inte råd att anställa en teckenspråkig skådespelare. Jag har inte tillräcklig insyn i dövulturens kulturella kontexter för att jobba på teckenspråk ensam. Med svenskan och finskan upplever jag att jag har den förståelsen och kunskapen.

Vilka språk får vi då använda? Jag tänker att språk är kopplade till en kultur och ett sammanhang. Vi kan lära oss språk och jobba med dem men vi behöver också förstå att de kommer någonstans ifrån. Att ta ett språk ur sin kontext behöver göras medvetet. Språk är en del av en kultur. Ändå är de väldigt blandade med varandra. Det är ett väldigt västerländskt sätt att se på språken som om de var helt olika och att som om de inte skulle påverkas av varandra.

I det här examensarbetet har jag försökt definiera flerspråkigheten och reflektera över hur flerspråkighet används i olika föreställningar. Jag har försökt tänka kring min egen förståelseprocess. Vi lever i en flerspråkig värld. Till slut handlar allt om det vad språk är.

Språk är kommunikation. Vi alla kommunicerar på väldigt olika sätt. Ju flera språk vi förstår desto flera vägar har vi till kommunikationen. Samtidigt kan vi inte anta att alla använder samma kommunikationssätt som vi gör. Vi pratar inte samma språk och fast vi skulle göra det, pratar och förstår vi på olika sätt. Flera språk på scenen kan erbjuda flera ingångar. Samtidigt kan det minska någons chans att ta del av verket. Förstår vi verkligen varandra bättre när vi har flera språk på scen?

Källor

Aunio, Lotta 2024. Monia kieliä vai monikielisyttä? Föreläsning. Ode Biblioteket 11.4.2024. Hämtad 25.2.2026. <https://vimeo.com/936642291>

Canth, Minna 2013. Työmiehen vaimo: näytelmä viidessä näytöksessä. Näköispainos. Helsinki: ntamo

Espoon teatteri 2026. PETER ASUI TALOSSA – delfiini pisteestä pisteeseen. Hämtad 13.3.2026. <https://espoonteatteri.fi/ohjelmisto/peter-asui-talossa/>

Förgät mig. Svenska Teatern. Programblad. Urvremiär 3.12.2025, Svenska Teatern, Helsingfors.

Förgät mig. Svenska Teatern. Text och regi: Milja Sarkola. I rollerna: Anna Hultin, Kristofer Möller, Nina Palmgren, Mitja Sirén. Föreställning 12.3.2026, Svenska Teatern, Helsingfors. Premiär 3.12.2025.

Hepplewhite, Kay 2025. Applied theatre: the key concepts. Abingdon: Routledge.

Karolinska Institutet, 2026. Hämtad 16.3.2026.
<https://mesh.kib.ki.se/term/D019303/multilingualism>

Kultur för alla 2025. Vad är tillgänglighet? Hämtad 29.9.2025.
https://www.kulttuuriakaikille.fi/tillganglighet_vad_ar_tillganglighet

Latomaa, Sirkku & Saukkonen, Pasi & Sriebaliute-Norho, Vaida 2016. Monikielisyys on luovuutta! Cupore. <https://www.cupore.fi/wp-content/uploads/migrated-assets/tiedostot/monikielisyysluovuutta.pdf>

Lausunto lukivaikeudesta 2010. Privat arkiv. Utlåtelse om dyslexi 25.10.2010. Salo stad.

Metso, Birgitta & Parkas, Essi 2024. Erityistä yleisötyötä. Examensarbete. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma och Kulttuurituotannon koulutusohjelma.
<https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202401302202>

Numminen, Heli & Sokka, Laura 2009. Lapsellani on oppimisvaikeuksia. Helsinki: Edita.

Parikka, Jaana & Halonen-Malliarakis, Niina & Puustjärvi, Anita 2020. Vaikeudesta voimaksi: neuropsykiatriset häiriöt ja niiden huomioiminen koulussa. Keruu: Otava.

Parkas, Essi 2018. Näkymätön kaupunginteatterissa. Examensarbete. Yrkeshögskolan Novia, Utbildningsprogrammet för scenkonst. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201805036318>

PETER ASUI TALOSSA – delfiini pisteestä pisteeseen. & Espoon teatteri och WAUHAUS. Text: Pipsa Lonka. Regi: Juni Klein. I rollerna: Ria Kataja, Iida Kuningas, Anna Airola. Föreställning 24.2.2026, & Espoon teatteri, Esbo. Premiär 9.2.2026.

Svenska Akademiens ordbok 2026. Hämtad 25.1.2026.
https://www.saob.se/artikel/?unik=T_1311-0202.UwFz&pz=3

Svenska Akademiens ordlista 2026. Hämtad 24.3.2026.
<https://svenska.se/?q=pedagogik&id=67892&homografNr=&highlightLabel=&exactMatch=true&activeTab=alla>

Svenska Teatern 2026. Förgät mig. Hämtad 17.3.2026.
<https://svenskateatern.fi/repertoar/forgat-mig/>

Svenska Teatern Podcast, förta avsnittet. Podcast. Hämtad 17.3.2026.
<https://svenskateatern.fi/repertoar/forgat-mig/>

Taideyliopisto 2026. The En-chanted Girl of Code 24: a neo-colonial myth. Hämtad 20.3.2026. <https://www.uniarts.fi/tapahtumat/the-enchanted-girl-of-code-24-a-neo-colonial-myth/>

The Enchanted Girl of Code 24: a neo-colonial myth. Teaterhögskolan. Text och regi: Kharissa Newbill-Adames. I rollerna: Josef Donner, Valtteri Juvonen, Barbara Tito Lopez, Monica Celeste, Larissa Barck. Föreställning 6.2.2026, Teaterhögskolan, Helsingfors. Premiär 6.2.2026.

Tieteen termipankki, 2026. Hämtad 16.3.2026.
<https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kielitiede:monikielisyys>